

Den norske straffelovs-kommission.

Under 14de novbr. 1885 nedsattes en kgl. kommission til at udarbejde forslag til en ny straffelov. På grund af forskellige omstændigheder trådte denne kommission først sammen i novbr. 1886 til foreløbige forhandlinger. Til brug herunder er der af kommissionens formand, Professor, Dr. jur. B. GETZ, udarbejdet en fremstilling angående den kriminelle lavalder og børns strafbarhed samt om de forskellige strafarter m. m. Det er denne fremstilling, som i sine væsentlige punkter gengives i det følgende.

Om forbryderske handlinger begåede af børn og disses strafbarhed.

I. Jeg antager, at den *laveste aldersgrænse* for strafbarheden, der nu er 10 år, *både kan og bør rykkes betydelig op*. Også tidligere har dette været på bane (Storth. forh. 1873 inst. o. n. 94 s. 34 og do. 1872 dok. n. 41), men når det ikke har ledet til noget resultat, er det nærmest af grunde, som der nedenfor vil være anledning til at komme tilbage til.

En højere aldersgrænse har den *tyske* og den *ungarske* lov (12 år) og det *østerrigske* regeringsforslag (12 år) og flere *schweisiske* kantoner (således *Solothurn* 12 år, *Zürich* 12, *Appenzell* 12). Af endnu større interesse er det imidlertid, at enkelte lande har fundet at kunne gå endnu meget længere, navnlig hvad angår alle ikke særdeles grove

forbrydelser. Således lader *St. Gallens* straffelov af 1885 strafbarheden først indtræde ved det 16de år, undtagen for de største forbrydelser, hvor 12-års alderen danner grænsen, og den *svenske* straffelov af 1864 har den samme ordning, blot at her 15 og 14-års alderen træder istedenfor 16 og 12-års. Denne sidste lov har virket længe nok til, at det har kunnet vise sig, om dens regler ere holdbare, men nogen stemning i Sverige for forandring er der vistnok ikke. Et bevis i modsat retning synes at ligge deri, at det sidste *finske* udkast har optaget den svenske regel og endog gjort 15-års alderen til ubetinget grænse¹⁾.

Jeg antager, at strafbarheden for mindre forbrydelser først behøver at indtræde ved 16-års alderen, ved store, såsom mord, mordbrand o. lign., kan man vel stige ned til 14 eller endog til 12, når man gør tiltalen til en konduitesag.

Jeg antager da på den anden side, at man ganske kan opgave den nu i vor lov ligesom i de fleste fremmede optagne betingelse: „at barnet skal have indset handlingens forbryderske beskaffenhed“, eller som det franske kunstudtryk er, handlet *avec discernement*. Hvad hermed forstås vil altid måtte være uklart. Manglende udvikling vil altid måtte kunne bevirke kriminel utilregnelighed, i hvilket alderstrin den end forefindes, og at den mere kan ventes at forekomme hos børn end hos voksne, behøver loven ej at fortælle os. En udtalelse herom vil blot let kunne lede til urigtige antithetiske slutninger. Menes på den anden side ikke en almindelig strafudelukkelsesgrund, men en for børn speciel, vil man både have vanskeligt ved at forstå, hvad der menes, og med hvad berettigelse den opstilles. I virkeligheden viser også praxis, at domstolene her er fuldstændig i vildrede og opfatter bestemmelserne på de for-

¹⁾ Professor i Upsala HAGSTRÖMER udtaler herom: „Detta anse vi långt ifrån såsom någon brist. Sällan kan vel här i Norden någon före fyllda 15 år anses hafva uppnått den utveckling, som för et verkligt kriminelt ansvar förudsättas, (Granskning af underdåniga förslag till strafflag för storfurstendömet Finland, Upsala 1884).

skelligste måder. I Sachsen skal det således gennemsnitlig hænde blot i et af 400 tilfælde, at den fornødne indsigt findes at mangle, andre steder i Tyskland overordentlig oftere¹⁾.

II. Når strafbarheden først skal indtræde ved 16- (eller 15-)års alderen, er dermed ingenlunde meningen at udtale, at det offentlige ikke skal tage nogen notits af yngre børns forbrydelser, at det skal lukke øjnene til og lade alt gå sin skæve gang.

En sådan ordning vilde være ligeså absurd som enestående. Sågodtsom alle lovgivninger påbyde foranstaltninger, som blive at tage mod forbryderske børn, som ikke falde ind under straffeloven. At de ikke falde ind herunder, betyder da blot, *at de ikke kunne gøres til genstand for offentlig retsforfølgning og belægges med offentlig straf*, men at de forholdsregler, som tages, ville være af en mere administrativ eller endog privat karakter og ikke at opfatte som straf i juridisk, teknisk forstand, men som *opdragelse* eller prævention. Deslige bestemmelser må i virkeligheden, ret set, have i ethvert tilfælde, hvadenten den kriminelle lovalder sættes her eller der. Også de, som er under 10-års alderen, kunne begå forbryderske handlinger, som det er forkasteligt at lade uanset, og endnu mere gælder det da om dem, som vistnok er over denne aldersgrænse, men som dog formedelst manglende indsigt gør dem ikke ufarligere, men måske tværtom, og fra ingen klasse vil forbryderverdenen så sikkert rekruteres, som fra deres, hvis mangelfulde opdragelse bevirker, at de må anses kriminelt utilregnelige for sine første trin på forbryderbanen. Herom er da alle mig bekendte lovgivninger — *undtagen den norske* — også enige. Alle indeholder de bestemmelser om de forholdsregler, som kan tages med hensyn til børn, der ere frifundne formedelst manglende indsigt og i reglen

¹⁾ Blätter für Gefängnisskunde 21 B. s. 162.

også m. h. t. dem, der ikke have nået den kriminelle lovalder¹⁾).

At børn mellem 10 og 16 (15) ikke skulle kunne straffes, selv om de have indset handlingens forbryderske beskaffenhed, vil da altså ikke sige, at de skulle lades uænsede, men at de bliver at behandle på principielt samme måde som de, der endnu ikke have fyldt sit 10 år eller som have handlet uden tilstrækkelig indsigt.

III. Om de, som ikke kunne straffes, siger den svenske lov: *doch äga domstolen efter omständigheterna förordna, att barnet af föräldrar eller annan, under hvars vård och lydnad det står, med äga hemma i huset rättas skall, eller i allmän upfostringsanstalt insättes, om tillgång dertill finnes*“.

Omtrent tilsvarende bestemmelser findes i sågodtsom alle lande og da navnlig om adgangen til at indsætte barnet i en *opdragelses- eller retningsanstalt*.

Sådanne anstalter findes da også nu i temmelig stor mængde i de fleste civiliserede lande. Således havde efter de nyeste mig ihænde komne opgaver *Frankrig* 66 med 9561 børn, *England og Skotland* 188 med 23,693, *Italien* 38 med 5,440

¹⁾ De spanske og italienske udkasts henhørende bestemmelser angår måske alene den første klasse, men efter dem er den kriminelle lovalder også rykket ned til 9 år. Da den franske, engelske og ialfald tildels også den amerikanske lovgivning ingen bestemt alderstermin opstiller som betingelse for strafbarhedens indtræden, bliver der her ingen anledning til at sondre mellem de to klasser. Ikke heller den tyske straffelov omhandlede oprindelig børn under den kriminelle lovalder, men herpå er rettet ved straffeloven af 1876.

Hvad vor lovgivning angår, er det vistnok så, at andre myndigheder, skolen og fattigvæsenet, altid vil kunne tage sig af sådanne børn, som de her omhandlede, og endog tage dem fra sine forældre, hvor det anses fornødent for deres opdragelse, men, om så sker, afhænger da også alene af dem, hvilket har så meget mere at sige, som de ikke heller kunne fordrø de her ved pådragne udgifter erstattede af staten. I virkeligheden leder, som senere skal ses, denne (mangel på) ordning på forbindelse med den måde, hvorpå de dømte børn regelmæssig behandles, til de betænkeligste følger.

foruden 20, hvis belæg ikke er opgivet, *Belgien* 4 med 2000, *Tyskland* foruden endel statsanstalter 4 à 500 private med ca. 10,000 børn, *Schweiz* 60 med 2,400, *de forenede stater* 67 med 14,940 børn. Også i *Rusland*, *Danmark*, *Holland* og *Finland* samt *Sverige* ligesom i mange andre lande haves sådanne anstalter, og om de end endnu der ere mere i sin begyndelse, er dog deres nytte anerkendt, idet lovene har givet anvisning på deres anvendelse. Og i virkeligheden kan de der, hvor de har virket så længe, at man har haft tid til at samle bestemte erfaringer, også pege hen på meget tilfredsstillende resultater. Efter den *franske* statistik falder af 100 gutter blot 16, af 100 piger 8 tilbage til forbryderbanen. Den *engelske* statistik for 1881—82 og 83 udviser for *the reformatory schools* vedkommende, at af 100 gutter 79 senere har opført sig vel, 14 begået forbrydelser, medens 2 står tvivlsomme og underretning savnes om 5. For pigernes vedkommende ere de tilsvarende tal 72, 6, 9 og 13. Af de fra *industrial schools* udgåede gutter have af 100 81 opført sig vel, 5 begået forbrydelse, medens 3 ere tvivlsomme og 11 ubekendte. For pigernes vedkommende var her de tilsvarende tal 81, 2, 7 og 10. Og fra Amerika vidnes, at ialfald 60 à 70 pct. af børnene reddes, medens det antages, at mindst 80 pct. vilde være blevne forbrydere, hvis man ikke havde taget sig af dem. Ligeså heldigt stiller vistnok resultaterne sig hos os for vor ene anstalts vedkommende, nemlig *Ulfsnæsøen*, forsåvidt man i den korte tid, den har virket, kan danne sig begreb derom. Om det samme måske ikke er tilfældet med *Toftes Gave*, beviser det vistnok intet i modsat retning, ikke engang for denne anstalts særlige vedkommende. Omstændigheder, som senere nærmere skal omhandles, synes nemlig at have bevirket, at de fleste børn, som der indsættes, allerede ere så fordærvede, at det vilde være et under, om ikke en stor procent vilde falde tilbage.

Der har været sagt, at deslige anstalter ikke kan indgå i vort system som en led af nogen betydning, ialfald ikke

medmindre her den private godgørelse trådte i høj grad hjælpende til, da de ere altfor kostbare til, at staten skulde ville skride til deres oprettelse. (Se således justitskomiteens indstilling, Storth. forh. 1873 o. n. 94 s. 238).

Indrømmes kan det også, at dette er et såre tiltalende felt for godhjertetheden og filantropien og at det kunde have været at vente, at hos os ligesom andensteds sagen ad den vej havde været ført videre end i virkeligheden hidtil tilfældet. Men på den anden side har også de fleste andre steder erfaringen vist, at der er god plads for statens optræden ved siden heraf, og om den hos os gør mangfoldige gange mere end hidindtil, behøver den ikke at frygte for, at der intet skal blive tilbage for den private, der også måtte føle kald til at virke i den samme retning.

Et er med tak og glæde at modtage, hvad den private interesse for sagen giver, et ganske andet at henvise denne hertil. En sådan henvisning kan alene være grundet på den opfatning, at der her alene er tale om en barmhjertighedsgerning, medens der i virkeligheden handles om et statsformål af høj rang. Om man i sin tid mod indførelsen af frihedsstraffe istedenfor livs-, lemlæstelses- og legemsstraffe havde anført, at hine vistnok vilde været heldigere, men at man måtte vente, indtil ved privat godgørelse et tilstrækkelig antal fængsler vare byggede, og imidlertid fortsætte med de gamle, vilde man visselig have fundet en sådan argumentation besynderlig. Og dog er den snarere mindre end mere besynderlig end den, som nu gøres gældende mod, at staten opretter opdragelsesanstalter. Der er nemlig den forskel, at det ialfald kan anses tvivlsomt, om dog ikke rent økonomisk set de gammeldagse straffe vare billigere for samfundet end frihedsstraffen, medens det ikke kan være det mindste tvivlsomt, at samfundet vil have økonomisk vinding af opdragelsesanstalterne, såfremt de blot nogenlunde holder, hvad de efter de hidtil gjorte erfaringer lover. Enhver vil let kunne overbevise sig om, at hvad en professionel forbryder koster samfundet ved de

udgifter til politi, til retsforfølgning, til straffens fuldbyrdelse, som han volder, ved den skade, han ved sin forbrydelse gør, ved den nytte, han undlader at gøre, og ved den moralske smitte, han udbreder om sig, er en så stor sum, at de foranstaltninger, hvorigennem dannelsen af deslige professionelle forbrydere hindres, aldrig kan blive så dyre, at de ikke svarer regning. Så fremhæves det da også fra hold, hvor man har haft god anledning til at studere disse spørgsmål, at oprettelsen af opdragelsesanstalter ikke alene er en velgerning for børnene, en nødvendighed for gennemførelsen af et rationelt og humanitært straffesystem, et mægtigt middel til forbryderiskhedens formindskelse og til forøgelse af retssikkerheden, men også et økonomisk lønnende foretagende¹⁾.

Jeg kan således ikke betragte de økonomiske betæneligheder som andet end indbildte²⁾ og anse det som det

¹⁾ I England koster *the reformatory schools* med omtrent 6,200 børn årlig ca. 124,000 £, hvoraf staten betaler ca. 80,000. *The industrial schools* koster ca. 390,000 £ for ca. 20,000 børn. Hvert barn koster da ca. 380 kr. om året. De amerikanske skolers udgift er opgivet til henimod 6,000,000 kr. for ca. 16,000 børn, hvad også giver i gennemsnit ca. 380 kr. pr. barn om året. Da den gennemsnitlige tid for forbliven i anstalten angives til ca. 2 år, vil altså hvert barn koste 700 kroner. Frelses nu 50 pct., koster altså enhver sådan 1,400, hvoraf en betydelig del selvfølgelig ikke er extraudgift, ikke engang for det offentlige; thi en ialfald meget stor del af disse hjemfalder under enhver omstændighed under dets forsorg. Hos os vilde det måske falde endnu noget billigere end i disse lande, naar man oprettede større anstalter. Den gennemsnitlige udgift for det *offentlige* for forbrydere kan nu måske anslaaes til op imod 400 kr. pr. år, men denne sum må selvfølgelig mangedobles for de professionelle forbryderes vedkommende, der regelmæssig enten sidde i straf eller er under tiltale. I England har den besparelse, som *the industrial schools* bringer landet, været anslaaet til 18,000,000 kr. årlig (Congrès pénit. intern. du Stockholm 1878 II. S. 96).

²⁾ Det er selvfølgelig ikke nødvendigt, at statskassen betaler hele den med opdragelsesanstalterne forbundne udgift. Hos de private forsørgelsespligtige vil vistnok ikke meget kunne erholdes eller fordres, men det er ingen nødvendighed, at iværksættelsen

ene rigtige, at *opdragelsesanstalter for forbryderske børn gives den plads i vor straffelovs system, som de i sig selv tilkomme*, efter hvad der er almindelig erkendt overalt, hvor de i videre udstrækning er forsøgte.

Det er navnlig, når dette sker, jeg anser det ubetænkeligt at flytte den regelmæssige grænse for den kriminelle ansvarlighed op til det 16de år. Når børn under denne alder forser sig, vil det *enten* være det hensigtsmæssigste at indsætte dem i en opdragelsesanstalt, og da lige meget enten de have handlet med forbrydersk indsigt eller ikke. Dette er det, som også nu tildels sker hos os ligesom mange andre steder, men den nuværende ordning leder til den besynderlighed, der også vistnok medfører andre uheldige følger, at enkelte som straf dømmes til det samme, som for andres vedkommende alene betragtes som en velgørende forholdsregel. Man har vistnok enkelte steder for at undgå denne forvirring fastholdt, at det i straf dømte barn først må på anden måde straffes før indsættelsen, men om end dette er konsekvent, er det hverken praktisk eller gavnligt¹⁾. De straffe, der ved siden af anvendelsen af

sker således, at kommunerne fritages for nogen del af den forpligtelse, som nu paahviler dem. Ikke udgiften ved børnenes underhold, men blot den forøgede udgift ved deres underhold i opdragelsesanstalten, vil da ofte blive det beløb, som staten må tilskyde. Også heraf vil det vistnok være berettiget at lægge adskilligt over på kommunerne. De uheldige forhold, som bevirker, at man må skride til mere kostbare forholdsregler, udvikler sig især i de større byer, og det synes derfor nærmest deres pligt at overtage en væsentlig del af omkostningerne. Af sparebanker og brændevinsoplæg må desuden andensteds ligesom i Bergen adskilligt kunne erholdes.

¹⁾ Medens Norge nu efter *straffeloven* blot bruger indsættelsen som straf, bruges den i *Frankrig, New-York, Ungarn, Belgien* og efter det *russiske* udkast samt enkelte *schweisiske* kantoners love snart som straf, snart som opdragelsesmiddel ligeoverfor dem, som ikke kunne straffes. Den *tyske* m. fl. landes straffelove kender sådan indsættelse blot i sidstnævnte tilfælde, men mange steder er der dog også adgang til at indsætte de straffede efter straffens udståelse, (se preuss. love ¹³/₃ 78 og ²⁷/₃ 81). 1

opdragelsesanstalt står til det offentliges disposition, er snarest at betragte som en nødhjælp, som det ej bør blive tale om at anvende alene for at tilfredsstille et theoretisk hensyn¹⁾. I forbindelse hermed står det da også, at jeg mener, at *de børn, som ikke egner sig til anbringelse i en sådan anstalt, helst bør overlades hjemmets og skolens straffemyndighed*. Disse børn ville enten ikke være mere forværrede, end at den offentlige afstraffelse blot vil kunne gøre dem værre, eller de forhold, hvorunder de leve, ville være sådanne, at de indeholde langt større grund til håb om bedring, end en sådan afstraffelse kan give. I adskillige tilfælde vil vistnok også det bedste være at søge barnet privat anbragt hos en eller anden respektabel familie, men jeg tror ikke, at nogen skal påstå, at dette bedre og heldigere kan ske, efterat barnet har udstået en offentlig straf, end før.

Med hensyn til de *særdeles store forbrydelser* er jeg i nogen tvivl. Er det forbrydelser, som bevirker, at man ikke vel kan sætte barnet i en anstalt sammen med andre, er jeg tilbøjelig til at antage, at straf bør kunne anvendes. Men der kunde da her alene blive tale om længere tids frihedsstraffe, der blev at udholde i særlig dertil bestemt anstalt. Således som flere gange foreslået bør en sådan anstalt dog istandbringes for unge mennesker over 16 (15) år, og man burde vistnok lade unge mennesker lige indtil det 21de år udsone sin brøde der. På den anden side kunde den da også optage børn under 16 (15) men over 12 (?), der havde begået særdeles store forbrydelser.

Ved denne ordning opnåede man da, at anvendelsen såvel af *risstraffen* som af de korte *fængselsstraffe*, der dog

England endelig bestemmes i selvo dommen, at sådan indsættelse efter straffens fuldbyrdelse skal finde sted. Også de ikke strafældte kunne imidlertid indsættes, men i andre anstalter.

¹⁾ I denne retning ses også inspektøren ved de engelske anstalter nylig at have udtalt sig, navnlig for pigernes vedkommende (*Twenty-Ninth Report* 1886 s. 10).

ikke kunne indrettes således, som hensynet til barnets naturel fordrer, bortfaldt af sig selv. Jeg tror ikke, nogen skal befrygte, at retssikkerheden vil lide derved. Disse straffes afskrækkende virkning har visselig vist sig ialtfald ikke at kunne opveje deres demoraliserende. Engang straffede børn komme stadig igen, og det skuespil, som opføres ved denne måde at behandle børn på, virker så meget mere frastødende, som det er ganske ørkesløst.

IV. Det vilde blive for vidtløftigt og føre os for vidt her at gå nærmere ind på, hvorledes disse opdragelsesanstalter bør ordnes. Nogle ord må imidlertid siges om de nærmere regler, som bør gælde med hensyn til børnenes *indsættelse og forbliven* i dem. I så henseende har næsten hvert land sine tildels særegne regler, der imidlertid for en stor del må søges andre steder end i straffelovene. Tildels er også i et land mangt lovbestemt, som i et andet er overladt til den enkelte anstalts statuter.

Efter mange landes love er det i første række dommeren, som beordrer indsættelse, idet han enten fælder eller frifinder et tiltalt barn. Hertil vil der imidlertid ialtfald blive liden anledning hos os, om de oven foreslåede regler om strafbarhedens lavalder antages. Det praktiske spørgsmål er, i hvis hånd afgørelsen skal lægges, når straffesag overhovedet ikke rejses. Den *hollandske* lov lader i dette tilfælde spørgsmålet afgøres gennem civil sag efter forlangende af påtalemyndigheden, og ligeledes fordrer den *engelske* ret judiciel afgørelse her, ligesåvel som når en straffældt skal indsættes. Også den *svenske* lov og det *finske* udkast lægger sagen i dommerens hånd og synes da at have villet en til den hollandske svarende ordning. Efter den *tyske* lov og det *østerrigske* udkast behøver politiet eller påtalemyndigheden derimod ikke at opnå dom, men istedenfor udkræver man værgemålsstyrelsens samtykke; i enkelte schweisiske kantoner afgøres sagen af kantonalegeringen, tildels efter at have hørt formynderstyrelsen.

Efter den hos os nu gældende regel tilkommer den heromhandlede myndighed bortset fra straffel. kap. 6 § 8 udelukkende fattigkommissionerne, dels i henhold til fattigl. §§ 56 og 69, dels til skoleloven 16de maj 1860 § 51, efter hvilken de dog blot kunne optræde og mod forældrenes villie tage børnene fra disse, når forlangende derom af skolekommissionen er stillet, hvorhos er at bemærke, at tildels stiftsdirektionens samtykke udfordres. Jeg skal ikke undersøge, hvorvidt på den ene side denne fattigkommissions myndighed må betragtes som for vidtgående. Hvad der vedkommer os her, er spørgsmålet, om det også er tilstrækkelig til sikrelse af, at indsættelse af forbryderske børn finder sted i tilbørlig udstrækning, at afgørelsen lægges i kommissionens hånd. *Under forudsætning af, at udgiften ved disse børns indsættelse i væsentlig grad pålægges statskassen*, antager jeg, at sagen kan ordnes således, at *indsættelsen sker efter forlangende af påtalemyndigheden og (efterat skolekommissionen er hørt?) gennem beslutning af fattigkommissionen*. I ethvert tilfælde bør dog forældre, som formener sig uden fyldestgørende grund berøvede sine børn, have rekurs til kongen.

Også med hensyn til børnenes forbliven i opdragelsesanstalterne indeholder de forskellige landes lovgivninger højst forskellige regler. Enige ere vel alle i at opstille en alder, ud over hvilken ingen kan beholdes i anstalten, men denne alder varierer adskillig. Medens *Frankrig* og *England* har 21 år, *Tyskland* 20, har de *russiske* og *finske* udkast 18 år, og vor lov som bekendt endog 16. Enkelte steder er derhos bestemt et maximum og minimum af år, som det barn kan være i anstalten, således i *St. Gallen* resp. 4 og 1, i *England* for *reformatory schools* vedkommende 5 og 2, men ligeså almindeligt er det vistnok, at det tilstedes, at de blive, indtil de nå aldersmaximum. I de nævnte landes love ligesom i *Frankrig* kan tiden nærmere bestemmes i dommen, men andre steder er det overladt enten anstaltens bestyrer eller dommeren senere alt efter de foreliggende

omstændigheder at fatte beslutning herom. Denne sidste ordning, der også som bekendt er vor lovs, forekommer mig den korrekteste og heldigste, dog således, at jeg mener, at der også her bør være rekurs til kongen.

Derimod kan jeg ingenlunde bifalde den fastsættelse, som vor lov indeholder med hensyn til *aldersmaximum*. At denne er fastsat til 16-års alderen, kan man vistnok også finde enkelte andre steder ved anstalter, der mere ere beregnede på at optage ganske unge forladte og værgeløse børn end de forbryderske, således de engelske *industrial schools*. Ligeså kan det hændes, at et barn må slippe ud ved denne eller endog yngre alder, fordi dets på forhånd bestemte tid da udløber, eller fordi der er sat i loven et vist antal år, udover hvilket det ikke kan beholdes, og dette nu udløber. I *St. Gallen* f. ex. må alle de, som indsættes ved 12 års alderen, slippes ud ved 16 års, og de, som indsættes ved 10 års, slippes ved 14 års. Det er vistnok mere end tvivlsomt, om disse regler ere heldige, men ialtfald antages de næppe så uheldige som vor. Denne medfører nemlig, at i enkelte tilfælde bliver tiden indskrænket lige henimod et år, selv om det er nokså klart, at et så kort ophold vil være spildt. Bestemmelsen om indsættelse i opdragelsesanstalt får da praktisk talt ingen anvendelse på de ældre børn, som nærmer sig 15 års alderen, medens i andre lande sådan indsættelse regelmæssig benyttes lige til det 16de eller endog 18de år, og en hel del af de tilfælde, hvor den i sig selv vilde være bedst beføjet, får da efter vor ordning ikke nyde godt af den. I sig selv er 16 års alderen ikke heller nogen heldig alder til ganske at overlade individer, der hidtil har stået under streng kontrol, til sig selv¹⁾. Jeg tror vistnok ikke, at de

¹⁾ Se således herom *Nordwestdeutscher Verein für Gefängniswesen* 13 h. s. 86, hvor bestyreren for den braunschweigiske opdragelsesanstalt *WILHELMSTIFT* ved Bevern om denne ordning udtaler, at den bevirker, at frugten af det hele let går tilspilde. Se også de udtalelser fra bestyrelsen for *Toftes Gave*, som i det følgende nærmere skal omhandles.

regelmæssig bør beholdes i anstalten over denne alder, men de bør ikke have *retskrav* på at slippe ud, men gøre sig fortjent dertil gennem sin opførsel. *Og de bør ikke med det samme være fuldstændig sine egne herrer, men anstalten bør have adgang til at anbringe dem i gode tjenester eller i lære hos en pålidelig mand, og i tilfælde af slet opførsel bør de i nogen tid efter at være slupne ud atter kunne sættes ind.* Således er sagen også regelmæssig ordnet andre steder¹⁾, men således lader den sig i det hele taget ikke ordne hos os, så længe loven beholder de 16 år som aldersmaximum.

Hvilke grunde der har bevirket, at 16 års alderen er opstillet som grænse, er på en måde vanskeligt at fatte. Tanken har vel været at værne om den personlige frihed, men hermed er lovgivningen ikke blot kommen i strid med sit øjemed, men også med sig selv. Der er nemlig efter vore fattig- og skoleloves bestemmelser også nu adgang til at beholde eller endog indsætte i sådanne anstalter personer over 16 år; blot sker det da efter fattigkommissionens bestemmelse og uden den garanti, som ligger i en dom, og på fattigvæsenets regning. I virkeligheden kan der ikke være noget til hinder for, at den ifølge dom indsatte efter denne kommissions beslutning og for fattigvæsenets regning beholdtes i anstalten også efter sit fyldte 16 år, hvad også ses ialtfald i et enkelt tilfælde at være sket. Til syvende og sidst er da det egentlige *positive* indhold af bestemmelsen om de 16 år som aldersmaximum alene, at staten fra denne tid ophører at betale udgiften med opholdet i anstalten, om end den regelmæssige følge heraf vistnok er, at den indsatte da også må slippes ud.

Optager man den af mig påtænkte ordning, hvorefter indsættelsen kan ske ligetil det 16de år, er det klart, at denne samme alder ikke kan benyttes som grænse for op-

¹⁾ Instar omnium kan henvises til statutterne for anstalten *Meredin i Connecticut*, meddelt i Nordisk Tidsskrift for fængselsvæsen 1886 side 1 fgl.

holdet, men under enhver omstændighed er der ingen tvivl om, at denne bør forandres derhen, at enhver indsat kan beholdes indtil 3 år. *Jeg antager imidlertid, at man ikke behøver at sætte noget særskilt maximum af år for den enkeltes ophold i anstalten, men kun lade sig nøje således som mange andre steder og også nu hos os er tilfældet, med et aldersmaximum, der da bør være mindst 19 og i højden 21 år.* Man kan ikke behøve at befrygte nogen tilbøjelighed til at beholde de indsatte for længe, da de i så fald vil optage pladsen for andre, som har mere behov at være der.

De her foreslåede forandringer med hensyn til unge forbryderes behandling bør efter min mening søges gennemførte særskilt og uden at antagelsen af en hel ny straffelov afventes.

Som man uden nærmere påvisning vil forstå, udkræves der adskillige foranstaltninger, hvis istandbringelse vil tage tid, og det var da bedst, at disse vare i orden ved den nye lovs emanation.

Vigtigere anser jeg imidlertid den betragtning, at ialtfald *en forandring i den nærværende ordning må anses påtrængende*, og hvis man har tilegnet sig den opfatning, at den nærværende ordning indeholder en unyttig og ørkesløs strengthed eller endog leder til skadelige følger, da ligger allerede deri en opfordring til at handle uden ophold¹⁾. Hertil kommer imidlertid, at denne ordning må antages i væsentlig grad at bære skylden for, *at de opdragelsesanstalter, som*

¹⁾ Den overordentlig stærke progres, hvori tallet af unge forbrydere voxer, synes at indeholde et kraftigt bevis mod den nærværende ordning og en maning til at handle. Tallet på forbrydere under 15 år er fra 1851 til 1881 voxet fra gennemsnitlig 96 pr. år til ca. 360.

allerede nu have, ikke benyttes, som de kunde, og ej heller med den frugt, som erfaringerne andensteds fra berettigede til at vente.

Denne bemærkning gælder vistnok ikke den mindre anstalt af de to, som hos os have, *Ulfsnæsøens* ved Bergen. Der er stadig så mange børn, som overhovedet kan optages, og resultaterne have, efter hvad man hidtil har kunnet se, været særdeles tilfredsstillende. Men det gælder såmeget mere den Kristiania kommune tilhørende anstalt, *Toftes Gave* på gården Sund på Helgøen. Medens anstalten er beregnet på at kunne optage 120 børn, har den regelmæssig blot ca. 60. I løbet af 1881—84 er ialt 77 indsatte, deraf 37 ved dom, 14 af Kristiania fattigvæsen og 26 af andre kommuners. Som man på forhånd kunde vente sig for de fleste fattigkommissioners vedkommende, benytter de alene indsættelsen som et yderste nødmiddel ligeoverfor børn, for hvis vedkommende andre forholdsregler, og da navnlig privat udsættelse, har vist sig forgæves. De fleste af de af dem indsatte er ikke alene forsømte og vanvyrdede, men bekendt tyvagtige og en eller flere gange straffede og som regel også ældre og forhærdede. Forholdsvis mindst benyttes, som man vil se, anstalten af Kristiania kommune selv. Da man vel ikke kan antage, at grunden hertil alene er en staksynet økonomi, idet anbringelsen i anstalten jo altid koster noget mere end en privat udsættelse, må den måske søges deri, at anstalten nu engang har fået en så lidet tiltalende befolkning, at man i det længste kvier sig for at sætte nye derind. Denne samme grund har nu imidlertid også bevirket, at ikke heller domstolene gerne benytter anstalten, således som straffel. kap. 6 § 8 giver anvisning på. Det i denne § fastsatte aldersminimum af 16 år har ledet til, at såvel denne anstalt som den anden har optaget den regel, at inddømte børn over 13 år ikke modtages, idet det netop fastholdes, at anstalten, for at have nogenlunde udsigt til et heldigt resultat, må være berettiget til at beholde barnet i 3 år. Domstolene finder det imid-

lertid ikkun sjelden klart, at et barn under 13 år er så vidt kommen, at det egner sig til anbringelse i en anstalt af den beskaffenhed, som Toftes Gave af ovennævnte grunde er bleven. Muligens at også tildels for store betænkkeligheder gør sig gældende mod overhovedet i denne alder at tage børnene fra deres forældre¹⁾.

Toftes Gaves bestyrelse har nu gentagne gange, senest i skrivelse af 13de oktbr. 1884, indtrængende anbefalet fremsættelse af forslag for forandring i straffelovens kap. 6 § 8 med hensyn til aldersmaximum, og heri har såvel Kristiania byret og stiftsamtmand erklæret sig enige. Justitsdepartementet har imidlertid fundet ikke at burde fremme denne sag særskilt og derfor oversendt dens dokumenter til nærværende kommission. Af det ovenstående fremgår, at jeg er fuldt ud enig med Toftes Gaves bestyrelse, blot at jeg ikke finder, at der er grund til at blive stående ved den af den foreslåede forandring, om det end på den anden side må udtales, at denne også er berettiget i og for sig selv taget, ja måske allermest påkræves, om der forresten ingen fordringer gøres²⁾.

¹⁾ Udtalelser såvel i Toftes Gaves direktionens skrivelse til justitsdepartementet af 13de oktbr. 1884 som i Kristiania byrets derover afgivne erklæring synes mig ialfald at gå i denne retning. I virkeligheden er der imidlertid jo dog ikkun sjelden tale om børn, som bliver vanartede, skønt forholdene i hjemmet er gode, men meget oftere om børn, som have intet eller ialfald et meget dårligt hjem, og om disse gælder det selvfølgelig, at de tages derfra så snart som muligt. I udlandet synes man ikke i så henseende at gøre sig så mange betæneligheder (i England indsattes således 1883—84 i *reformatory schools* 535 børn under 13 år af ialt 1262 og i *industrials schools*, hvor ingen kan indsættes efter sit 14de år, var 2434 af 3974 under 12), og vil man ikke også hos os væsentlig anvende indsættelse på yngre børn, vil vistnok udbyttet blive betænkelig forringet. Det er vel imidlertid tilladt at antage, at også dette hænger sammen med den specielle anstalts karakter, som der her handles om.

²⁾ Når bestyrelsen også har foreslået, at bestemmelsen om indhentelse af fattigkommissionens samtykke udgår, kan det medgives, at under den nærværende ordning meget taler derfor. Men om den her foreslåede antages, stiller spørgsmålet sig

Om frihedsstraffene.

Det første spørgsmål her er, om der er grund til at beholde flere *arter* frihedsstraffe. I den senere tid har der hævet sig røster herimod¹⁾, og den nye opfatning har også fuldstændig sejret i den *hollandske* lov, hvis regelmæssige frihedsstraf er fængsel, der kan idømmes fra 1 dag til 15 år eller på livstid. Ved siden heraf kender loven alene „*Hechtenis*“ fra 1 dag til i højden 1 år. Fængselsstraf er forbunden med pligt til at udføre det arbejde, som pålægges, og udstås for de 5 års vedkommende i celle. *Hechtenis* er også forbunden med arbejdspligt, men man kan selv vælge arbejdet og beholde hele udbyttet; den udstås alene da i ensomhed, når man selv så begærer. Denne straf bruges istedenfor bøder, som ikke kunne erholdes, ved politiovertrædelser samt efter omstændighederne ved uagtsomme forbrydelser. Ved alle andre anvendes da fængsel uden at noget hensyn tages til forbrydelsens art. Politiske forbrydelser og duellanter o. lign. behandles da forsåvidt ligedan som tyve, røvere og falsknere o. s. v.

I så henseende stemmer den hollandske lov med vor gældende ret, der vistnok også for de mindre forbrydelsers vedkommende kan siges at kende et slags *custodia honesta* (simpel arrest), men som — alene med den undtagelse, ansvarlighedsloven hjemler — anvender strafarbejde uden undtagelse på alle større forbrydelser. Den forskel er der dog, at det hollandske fængsel overhovedet ingen følger medfører for personens ære og retsstilling således som vort strafarbejde. Forsåvidt er hin lov rimeligere, men det

ganske anderledes. — Såvidt man overhovedet skal vedblive at *inddømme* i opdragelsesanstalt, var det måske bedst, om dommen lød på, at så blev at forholde, forsåvidt fattigkommissionen deri var enig og dertil forøvrigt var anledning. Retten kan nemlig ikke kende alle omstændigheder, som herfor kunne være til hinder.

¹⁾ Se forhandlingerne ved *Le Congrès Penitentiaire intern. de Stockholm 178, 1, S. 138 og 551.*

forekommer mig dog, at den ingenlunde går vidt nok. Flere andre love har i langt større udstrækning taget hensyn til, at der gives enkelte forbrydelser, der ikke i sig selv udspringer af et æreløst eller samfundsfjendtligt sindelag. Staten, som i modsætning til vedkommende individer anser disses handlinger skadelige, må vistnok værgе sig mod dem, og dette kan ikke ske anderledes end gennem straffe, men det er uretfærdigt og kan ikke andet end lede til moralsk forvirring, når her de samme strafarter anvendes som ligeoverfor de almindelige forbrydere. Ledet af disse betragtninger har *Danmark* optaget blandt sine straffe *statsfængsel*, der kan idømmes fra 6 måneder til 10 år eller på livstid, og *Tyskland Festungshaft* fra 1 dag til 15 år eller på livstid, samt *Ungarn Staatsgefängniss* fra 1 dag til 15 år, ligeså det *østerrigske* udkast, hvorefter dette fængsel dog også kan idømmes indtil 20 år eller på livstid. Den samme karakter har i *Frankrige og Belgien detention*, der kan idømmes fra 5 år indtil 20 (i Belgien også på livstid).

Denne fængselsart anvendes også efter disse love omtrent udelukkende på politiske forbrydere og duellanter og vilde forsåvidt hos os sandsynligvis finde liden anvendelse. Man har imidlertid i disse lande ialfald tildels fundet, at der herved ikke er taget tilstrækkelig hensyn til andre forbrydelser, som også kunne have krav på en exceptionel bedømmelse og behandling, og navnlig den *ungarske* lov bestemmer derfor, at også de til fængsel idømte (fra 1 dag til 5 år) af særlige grunde i dommen kan fritages for arbejdspligt og tilstedes at forpleje sig selv. Herved er imidlertid at bemærke, at straffens *navn* dog altid bliver tilbage, og at også dette er et ret betydeligt onde for den straffede.

Efter min mening fortjener den i *Italien* foreslåede ordning, navnlig således som den var efter udkastet af 1883, fortrinnet. Dette udkast kendte tvende fra først til sidst ved siden af hinanden løbende frihedsstraffe: *Prigionia*

og *Detenzione*, der begge kunde idømmes fra 1 dag til 20 år. *Prigionia* medførte forpligtelse til at udføre det pålagte arbejde og skulde for den 1ste fjerdedels vedkommende og altid i mindst 3 måneder udstås i celle. *Detenzione* medfører også arbejdspligt, men ret til at vælge mellem de i fængslet tilstedte arbejder, og udstås alene om natten i enkeltcelle. *Prigionia* medfører, når det idømmes for mere end 30 måneder, *ispo jure* tab af medborgerlig tillid. *Detenzione* anvendes subsidiært istedenfor bøder, ved duel og politiske forbrydelser, ligeså ved uagtsomme ligesom også ved adskillige andre såsom blasfemi, uberettiget udøvelse af embede. I udkastet af 1885 er det samme system bibeholdt, blot at *Prigionia* over 5 år nu skal hedde *Reclusione* og *Detenzione* over 5 år *Religazione*, hvorhos det giver dommerne en almindelig bemyndigelse til istedenfor de i lovbudet betemte straffe af *Prigionia* eller *Reclusione* at anvende *Detenzione* eller *Religazione*, når handlingen var *l'effetto d'un impulsa non pravo* (art. 32).

Det italienske udkasts „*custodia honesta*“ adskiller sig således fra de ovennævnte derved, at det på den ene side får meget større anvendelse, på den anden i selve sit indhold gøres mere ligt den almindelige frihedsstraf¹⁾. Ligesom i det første punkt, således antager jeg også, at det fortjener billigelse i det andet, navnlig deri, at det dog overalt fastslår en arbejdspligt. Arbejdet kan i sig selv hverken opfattes som en nedværdigelse eller som et onde, når det afpasses efter vedkommendes stilling og evne, og det kan ikke være heldigt, at staten forpligter sig til at se på, at fangen benytter den offentlige forsørgelse, som er bleven ham tildelt, som en anledning til at hengive sig til ørkesløshed.

¹⁾ Dette gælder også det russiske udkasts fæstningsarrest. Også her gælder ubetinget arbejdspligt, men de til mindre end 6 år dømte kunne selv frit vælge arbejdets art og beholde hele nettoudbyttet. De til længere tid dømte have ikke dette frie valg og beholder alene $\frac{2}{3}$ af indtægten.

Jeg mener da, at man ved siden af den almindelige frihedsstraf bør have en anden, der også medfører arbejdspligt, men efter eget valg med hensyn til arbejdets art og med ret til selv at sørge for sit underhold;

at de til denne straf dømte selvfølgelig ikke må føres sammen med de til anden frihedsstraf dømte, men derimod efter eget valg kunne tilstedes at være sammen med hverandre om dagen;

at denne straf bør anvendes på forbrydelser, der enten efter sin art eller de med dem forbundne nærmere omstændigheder ikke viser et særlig fordærvet sindelag.

Enten man giver de længere straffe et eget navn, således som i det sidste italienske udkast, eller helt igennem, således som i det tidligere og i den hollandske lov, bibeholder samme navn, er vistnok et lidet væsentligt punkt, al den stund der ingen reel forskel knyttes hertil. Såvidt jeg forstår, vil det dog være det heldigste, såvidt muligt at formindske den plet, som knytter sig til at være straffet, da den straffedes adgang til atter at blive et hæderligt medlem af samfundet i nogen grad vil kunne afhænge heraf, og da er det bedst ikke ved den udståede strafs navn at stemple ham som en grov forbryder.

Et andet spørgsmål er det, om der er grunde til at opstille tvende i sin intensitet væsentlig forskellige strafarter, hvoraf den ene anvendes på de mindre, den anden på de større forbrydelser. Dette er det i de fleste lande antagne system. Det er således det tyske og det ungarske, det østerrigske og det kroatiske udkasts. Alle disse love har fængselsstraf fra 1 dag til 5 år og tugthus fra 1 eller 2 til 15 år eller på livstid. Tugthusstraffen medfører ipso jure tab af visse medborgerlige rettigheder, tugthusfangen må adføre det bestemte arbejde og kan også benyttes til

arbejde udenfor strafanstalten. Fængselsstraffen medfører intet sådant tab, og det pålagte arbejde skal afpasses efter vedkommendes evner og forhold og kommer ofte fangen selv mere eller mindre tilgode; i Ungarn kan her arbejdspligten helt opgives. Fængselsstraffen er da ved de mindre forbrydelser den mere anvendelige frihedsstraf, ved de middels står den ved siden af tugthusstraffen, idet enten loven eller dommeren vælger denne eller hin, eftersom man vil stemple forbrydelsen som mere eller mindre æreløs. Disse lande har således *tildels* tre ligeløbende frihedsstraffe, nemlig tugthus, fængsel og læstningsarrest (statsfængsel), hvoraf den ene medfører streng, den anden mindre streng og den tredje overhovedet ingen arbejdspligt, den ene anvendes på særlig æreløse, den anden på mindre æreløse forbrydelser og den tredje på sådanne, som ikke rammer æren. Noget forskellig herfra, men dog hvilende på samme grundtanke, er ordningen i *Danmark*, hvor frihedsstraffene består i tugthus fra 2 til 16 år eller på livstid, forbedringshus fra 8 måneder til 6 år, begge med arbejdspligt, simpelt fængsel fra 2 dage til 2 år, fængsel på almindelig fangekost fra 2 dage til 6 måneder og på vand og brød fra 2 til 30 dage samt statsfængsel fra 6 måneder til 10 år eller på livstid, alle uden arbejdspligt. Ligeså i *Sverige*, hvor fængselsstraffen er fra 1 måned til 2 år, tugthusstraffen fra 2 måneder og til 10 år eller på livstid¹⁾.

Min opfattelse er, at når man ikke gør det „ærlige fængsel“ så eksklusivt som efter den tyske lov og også der fastholder arbejdspligten, kan der ingen trang være til at have tre *sideløbende* strafarter. Navnlig gælder dette, når

¹⁾ Omtrent som i Sverige er ordningen efter det *finke* udkast: Tugthus fra 6 måneder til 12 år eller på livstid, fængsel fra 15 dage indtil 4 år. *Zürich* har tugthus fra 1 til 15 år eller på livstid, arbejds hus fra 6 måneder til 10 år og fængsel fra 1 dag til 5 år. *Solothurn* tugthus fra 1 år til 20 eller på livstid, indespærring (einsperrung) fra 3 måneder til 10 år og fængsel fra 1 dag til 1 år. Omtrent tilsvarende er ordningen i *St. Gallen*.

man lader alle ikke særdeles lange straffe udstås i celle, således at en udsondring gennem dommen selv af de mindre fordærvede fra de mere fordærvede elementer ikke af hensyn til det indbyrdes samkvem bliver særdeles påtrængende.

Et andet spørgsmål er det imidlertid igen, om man dog bør have to arter frihedsstraffe, *hvoraf den ene begynder, hvor den anden slutter*, og således, at den for de kortere tider bestemte straf også gives en mindre intensitet end den for den længere tid bestemte. Dette må nærmest — bortset fra vand og brødstraffen, hvis større intensitet imidlertid igen opvejes ved en deri begrundet forkortelse af tiden — siges at være det *norske* system. Det er ligeledes det *engelske*, idet straffene her ere fængsel (*imprisonment*) indtil 2 år og *penal servitude* fra 5 år¹⁾, det *franske* og *belgiske* (fængsel *emprisonnement*) fra 6 dage til 5 år, tvangsarbejde (*travaux forcés*) fra 5 indtil 20 år eller på livstid samt *reclusion* fra 5 indtil 10 år, der er et noget formildet tvangsarbejde²⁾. Efter det spanske udkast er straffene: *reclusion* fra 12 år indtil 20 eller på livstid, *presidio* fra 6 til 12, *prision* fra 6 måneder til 6 år, *arresto* fra 1 til 6 måneder, *arresto menor* fra 1 dag til 30. Det russiske udkast har ved siden af festningsarrest (satotschénije) *kátorga* (tvangsarbejde) fra 5 år til 15 eller på livstid, *isspravitel' niii dóm* (korrektionshus) fra 1 år til 6, *tjurma* (fængsel) fra 2 uger til 1 år og arrest fra 1 dag til 6 måneder. Også det russiske udkast må således nærmest regnes hid, om dets system end må kaldes noget blandet, navnlig hvad de laveste straffe angår.

¹⁾ „Den sondring, som man gør, idet man benytter '*imprisonment*' for at betegne domme på 2 års eller mindre straf, og '*penal servitude*' for at betegne domme på 5 års eller længere straf, har ikke længere nogen mening, nu da begge arter domme fuldbyrdes i de forenede riger, og den er misledende, idet begge klasser dømte underkastes fængsel og lige meget befinde sig i en tilstand af 'straf-trældom' (*penal servitude*).“ DU CANE: *The punishment and prevention of crime*, 1885 s. 159.

²⁾ I Belgien er *travaux forcés* fra 10 år, *reclusion* fra 5 til 10 år.

Ikke heller til at bibeholde sådan sontring mellem de kortere og længere straffe kan jeg imidlertid finde tilstrækkelig grund. Selvfølgelig kan der intet forsvar føres for den nu hos os gældende ordning, som lader den længste straf af den kortere strafart slutte, betydelig før den korteste straf af den længere strafart begynder. 120 dage på almindelig fængkost kan næppe vurderes at svare til mere end 60 dages tugthus, og herfra springes altså til 180 dages. En sådan ordning er aldeles uset i ethvert rationelt ordnet system og må lede til, at dommeren lader alle dem, som passende kunde være idømt fra 2 til 6 måneders tugthus, slippe med fængsel, svarende til i højden 2 måneder af den nævnte straf. Ikke heller er det holdbart, at de kortere frihedsstraffe ikke ligesåvel som de længere ere forbundne med *arbejdspligt*. Herom ere nu omtrent alle lande enige, alle have — med de oven nævnte undtagelser for „*custodia honesta's*“ vedkommende — foreskrevet arbejdspligt som en gennemgående regel uden hensyn til straffetidens længde. At der ved de kortere straffe tages mere hensyn til fangens stilling og lyst, hvad angår valget af arbejde, er vistnok ret rimeligt, når man ikke kender et „ærligt fængsel“, således som det her ovenfor omhandlede, ved siden af det almindelige, men synes i modsat fald uforødent. Der er ingen grund til, at man i så henseende behandler simple første gangs tyve og bedragere o. lign. anderledes end de grove forbrydere. Ikke heller kan der være nogen trang til at knytte visse følger for den straffedes senere stilling i samfundet til straffens længde. Man kan ligeså gerne overlade loven og dommeren at bestemme herom efter forbrydelsens art og den enkelte forbrydelses karakter. Gennemføres det da yderligere som regel, at alle frihedsstraffe for en tids vedkommende, og altså de kortere for sin hele tids, ikke udstås i fællesskab, men i enkeltcelle, synes der ikke længere nogen grund til en tvedeling. En sådan er også, som de højst forskellige ordninger i de forskellige lande viser, yderst vilkårlig, hvad

det tidspunkt angår, som skulde anses afgørende. Medens således det svenske strafarbejde begynder med 2 måneder, begynder det engelske og franske med 5 år.

Det resultat, jeg således kommer til, er, at der blot bør være *een almindelig frihedsstraf, der for en tid altid udstås i enkeltcelle og medfører forpligtelse til at udføre det arbejde, som pålægges.*

Denne straf vilde da kunne benævnes *tugthus*, medens den anden mildere fængselsart benævnes *fængsel*.

Ovenfor er skitseret de grundprinciper, som efter min mening egner sig til at komme til anvendelse på frihedsstraffen. Det er imidlertid et spørgsmål, om de også fuldt ud vel lader sig gennemføre, om ikke praktiske hensyn kræver visse modifikationer.

Gennemførelsen kræver, som vil forstås, en videre anvendelse af celledsystemet end for tiden finder sted og med vore nærværende fængselsbygninger kan finde sted. Dette kan jeg imidlertid ikke i sig selv anse for nogen hindring, da selvfølgelig også vi må finde os i på denne post at anvende et betydeligere beløb, om vi overhovedet ønsker at have et fængselsvæsen, som svarer til tidens fordringer. Men spørgsmålet er, hvormegot der vil være at gøre, for at så skal ske. Og dette spørgsmål afhænger selvfølgelig igen i høj grad af, i hvilken udstrækning man vil kunne benytte de allerede bestående distriktsfængsler landet rundt. I disse udstås, som bekendt, nu fængselsstraffene, der regelmæssig består af fængsel på vand og brød. Opgiver man dette slags fængsel, vil vistnok deraf med nødvendighed følge en betydelig forhøjelse af fængselsstraffens gennemsnitstid, men ikke desto mindre er det vel antageligt, at der i dem regelmæssig vil være plads nok til optagelse af en meget betydelig del af de til de kortere fængselsstraffe dømte; nu står de nemlig på mange steder næsten

tomme. Der kan imidlertid opkastes tvivl om, hvorvidt de i regelen vil være skikkede til straffængsler efter det nye system, da der ialfald i en hel del af dem vanskelig lader sig gennemføre den hertil fornødne ordening, lader sig skaffe passende og regelmæssigt arbejde og den undervisning og mora'ske påvirkning, hvori det skulde have sin styrke.

Herved er imidlertid igen at bemærke, at man vanskelig kan vente synderlig frugt af systemet lige over for fanger, der blot i kort tid ere inddømte, og at man derfor for deres vedkommende har så meget mindre opfordring til at gøre særdeles anstrængelser for at kunne gennemføre det, som deres indsættelse i større centralanstalter tillige vilde medføre uforholdsmæssige transporter. Et hovedpunkt at besvare er det da, hvorledes forholdet m. h. t. straffetidens længde for fremtiden vil stille sig. Svaret herpå afhænger selvfølgelig først og fremmest af loven selv, der jo har det i sin magt ved de enkelte forbrydelser at sætte visse minimumsstraffe. Men dernæst afhænger det af domstolene, som inden lovens grænser har strafudmålingen i sin hånd. Antager vi imidlertid, at vi hverken i den ene eller den anden henseende vil fjærne os i betydelig grad fra, hvad der i andre lande finder sted, vil vi kunne gå ud fra, at ret korte straffe fremdeles vil vedblive at være den store regel også hos os, Den *tyske* statistik for 1882 viser således, at af 79116, som i dette år dømtes for første eller anden gang simpelt tyveri, blot 4008 dømtes til mere end 3 måneders frihedsstraf. Af 103050 ialt tyvsdømte dømtes blot 10514 til mere end et års straf. I *Frankrig* ilagdes af 43631 ialt tyvsdømte 4877 over et års straf. I *England* og *Wales* dømtes 1883—84 for tyveri 44000, deraf ca. 2000 til over et års straf, og 7000 til fængsel over 3 måneder, 11000 derimod til fængsel under 1 måned og 8000 til bøder. Alt ialt dømtes 1882 i *Tyskland* for *verbrechen* og *vergehen* 329968 personer, hvoraf 82395 tidligere vare straffede, og af disse igen 75952 med frihedsstraffe.

Af disse 329968 dømtes blot 48865 til over 3 måneders fængsel, hvoraf igen 85 til livsstraf og 13499 til tugthus, 192780 dømtes til fængsel under 3 måneder og 83562 til bøder, 1477 til *haft* (frihedsstraf indtil 6 uger) og 133 til *festungshaft*, 3196 til irettesættelse. Vistnok klages der i Tyskland over domstolenes tilbøjelighed til at anvende minimale straffe selv på mere eller mindre åbenbart professionelle forbrydere, og den samme bebrejdelse kan vel også med grund rettes mod straffeplejen i England og Frankrig, der forsåvidt statistiken tilsteder nogen sammenligning synes ialtfald ikke at være strengere end den tyske. Hvis vi imidlertid ikke ville være i høj grad strengere end hine lande, vil under den nye straffelovs herredømme næppe synderlig flere dømmes til over 3 måneders frihedsstraf, end der nu dømmes til strafarbejde. I 1881 dømtes således af 3318 alt ialt dømte 575 hertil, medens i Tyskland, som nævnt, af 329968 blot 48865 dømtes til over 3 måneders straf¹⁾. Siden er hos os tallet på de til straf-

¹⁾ Til nærmere belysning af dette forhold hidsettes den norske og den tyske strafudmåling ved tyverier:

Norge 1881

a. 1ste og 2den gangs simpelt tyveri.

Strafarbejde over 1 år	4.	0,27 %.
do. under 1 år	38.	
Fængsel mellem 120 og 80 dage (vand og brød mellem 20 og 30)	147.	
Fængsel under 80 dage	993	} 0,85 %.
Bøder	37	
Ris	184	
Advarsel	30	
Indsættelse i opdragelsesanstalt	3	

b. Oftere gentaget simpelt tyveri.

Strafarbejde over 1 år	114.	66 %.
do. under 1 år	58.	
Fængsel over 80 dage	1.	
Fængsel under 80 dage	0.	

arbejde dømte gået adskillig ned, således at man antageligvis ej når højere end til 6 à 700, selv om alle de, som nu dømmes til over 3 måneders fængselsstraf (20 dages vand og brød) medtages.

Nu kan man vistnok antage, at de, der skulle udstå mindre end 3 måneders straf, ligeså gerne kan udstå denne i distriktsfængslerne. I så kort tid vil man dog lidet opnå i retning af forbrydernes forbedring, opdragelse og vænnen til et arbejdsomt og ordentligt liv. Straffens betydning vil omtrent udelukkende ligge deri, at den tilføjer et onde, og denne hensigt vil også kunne nås i distriktsfængslerne¹⁾.

c. Groft tyveri:

Strafarbejde over 1 år	41.	19 %.
do. under 1 år	100	} 60 %.
Fængsel over 80 dage	28	
do. under 80 dage	43.	

Tyskland 1882.

a. 1ste og 2den gangs simpelt tyveri:

Strafarbejde over 1 år	101.	0,125 %.
Fængsel over 1 år	376.	
do. over 3 måneder, under 1 år	3531.	
Fængsel under 3 måneder	72784	} 0,95 %.
Bøder	46	
Ris	0	
Advarsel	2276	
Indsættelse i opdragelsesanstalt	0	

b. Ofte gentaget simpelt tyveri:

Strafarbejde over 1 år	4520.	37 %.
Fængsel over 1 år	359.	
do. under 1 år, over 3 måneder	5528.	
do. under 3 måneder	1649.	

c. Groft tyveri:

Strafarbejde over 1 år	2010.	22 %.
Fængsel over 1 år	533	} 54 %.
do. under 1 år, over 3 måneder	4291	
do. under 3 måneder	2128.	
Bøder	1.	
Advarsel	10.	

¹⁾ Også det italienske udkast har den samme regel. Se ligeledes den ungarske lov § 39, hvor dog ingen bestemt tid er sat. I

Antallet af de fanger, der vil have at udstå sin straf i centralstrafanstalter, vil da i højden kunne anslås til ca. 700 årlig. Spørgsmålet, om hvormange celler der til disse vil udfordres, afhænger imidlertid igen først og fremst af straffetidens længde og dernæst af, hvor meget af denne man vil lade udstås i celle. Medens nemlig alle er enige om, at den *første* del af straffen altid bør udstås på denne måde og intet system, som fornægter dette, kan anses fyldestgørende, hersker der den største uoverensstemmelse med hensyn til afsondringens længde. Blot enkelte steder, navnlig i *Belgien*, lader man den hele straffetid udstå i celle, hvorved da en sådan afkortning finder sted, at tiden ej overstiger 10 år. Medens man ellers enkelte steder har en fastbestemt tid, der iøvrigt er såre varierende, i Holland således 5 år, efter det russiske udkast derimod tildels 6 måneder, opstiller andre love minima og maxima, der i alfald i regelen ikke uden fangens samtykke kan overskrides. Men også disse størrelser er højst forskellige. Dog gælder dette ikke såmeget minimum, der i regelen er omkring 3 måneder, som maximum, der mange steder er 1 år, andre derimod stiger til 3¹⁾. Noget ejendommelig

det *tyske* straffuldbyrdelses lovudkast af 1879 bestemmes derimod, at fængselsstraf på mer end 3 måneder skal udstås i *landesgefängniss*, på mindre i *amtsgefängniss*.

¹⁾ Efter det *italienske* udkast varer cellestraffen mindst 3 måneder, men overstiger iøvrigt ikke fjerdedelen af den hele straffetid. Siden finder arbejde i fællesskab, men med tavshedspligt, sted. Efter den hollandske lov varer cellestraffen 5 år. Efter *ungarsk* lov anvendes cellestraf ikke på de til mindre end et års fængsel dømte. De til længere straf dømte holdes i celle en tredjedel af straffetiden; de til kerker dømte udstår hele straffen (6 måneder til 10 år) i celle. Den *tyske* straffelov bestemmer alene, at cellestraffen ikke uden fangens samtykke må strækkes ud over 3 år. Efter straffuldbyrdelsesudkastet af 1879 kan cellefængslet ophøre for tugthusfangernes vedkommende efter 6, for de til fængsel dømtes efter 3 måneder. Efter det *østerrigske* udkast skal, hvor rummet tillader det, den hele tugthusstraf og tildels fængselsstraffen udstås i enrum, dog ikke uden fangens

er den stilling, vi nu indtager på dette felt, idet vi enten benytter enkeltcelle for den hele straffetid eller også aldeles ikke benytter den. Efter loven af 6te juni 1884 bliver indtil 3 år dømte *mænd* for den hele straffetid at indsætte i Bodsfængslet, idet dog straffetidens maximum på grund

samtykke for længere tid end 3 år. Omtrent således er ordningen også nu efter lov af 1872.

Frankrige har hidindtil alene for fængselsstraffe under et år indført enkeltcellen (lov 4de juni 1875). Det *engelske* fængselsystem gennemfører derimod celleordningen, men ved *penal servitude* vedvarer den totale afspærring dog alene i 9 måneder, siden arbejdes i fællesskab. I *Danmark* udstås regelmæssig forbedringshusstraffen i celle, og $3\frac{1}{2}$ år svarer da til straffens maximum 6. I *Sverige* skal tugthusstraf indtil 2 år og af anden tugthusstraf det første år udstås i celle. Det *finske* udkast til lov om straf-fuldbyrdelsen bestemmer, at tugthusfange skal gennemgå 3 klasser: *tvangsklassen*, læreklassen og prøvningsklassen. Under opholdet i tvangsklassen er man i enrum, og dette varer fra 4 til 12 måneder eller endog længere tid efter tugthusbestyrelsens skøn. I den næste klasse arbejdes i fællesskab, men tilbringes tiden iøvrigt såvidt muligt i celle. Fængselsstraffen udstås i län- eller kronofængsel eller, om den er under ti dage, i stads- eller tinglagsfængsel; den kan også udstås i tugthus, men afsondret fra tugthusfangerne. Såvidt mulig skal fangen i nogen tid, i reglen ej over 1 år, holdes i enrum. Efter den *zürickske* straffuldbyrdelseslov 1871 skal alle til tugthus eller til arbejds- hus for mere end et år dømte hensættes i enrum fra tre til sex måneder eller længere, om navnlig fangen selv det begærer. Dernæst følger arbejde i fællesskab, men afsondring forøvrigt. Hvad angår dømte, som skulle udstå mindre end et års frihedsstraf, er anvendelsen af enkeltcelle overladt fængselsstyrelsens skøn. Det *kroatiske* udkast lader en fjerdedel af tugthusstraffen og i højden 1 år udstås i celle. De til livsvarig strafarbejde dømte kunne i 10 år holdes i celle. De til fængsel dømte kunne holdes i celle en fjerdedel af straffetiden. Efter den *belgiske* lov udstås al frihedsstraf i celle, medmindre afsondringen da kommer til at overstige 10 år. De tidsbestemte straffe undergår herved en betydelig afkortning, så at 1 år bliver til 9 måneder, 20 år bliver til 9 år og 9 måneder. Efter det *russiske* udkast udstås tugthus i fællesskab om dagen, korrektionshus derimod i celle i de første sex måneder og senere i fællesskab alene under arbejdet. Fængsel udstås helt ud i celle. De til arrest dømte kommer alene efter egen begæring i celle.

af lovens bestemmelser om afkortning af den idømte straf, når den udstås på Bodsfængslet, bliver 2 år. For længere tid dømte kunne alene der indsættes for indtil 4 år, når de deri samtykke. Herved går vi imidlertid, hvor vi overhovedet anvender cellestraf, videre i at anvende den, end mange andre steder er tilfældet, og det skønt vi derigenem udelukker os fra at anvende den i en række tilfælde, hvor omtrent alle andre lande ere enige om, at den ubetinget bør anvendes. På kvinder ligesom på mænd, der ere dømte til mere end 3 års straf, anvendes den altså som regel overhovedet *ikke*, medens den på de til kortere tids strafarbejde dømte ubetinget anvendes for hele straffetiden.

Jeg kan tænke mig, at denne ordning nærmest er begrundet i den betragtning, at vore fællesstrafanstalter ikke ere således indrettede, at de, som have begyndt som cellefanger, kunne gå over i disse uden altfor stor fare for, at al frugt af afsondringen vilde spildes, og rigtigheden heraf kan jeg ingenlunde benegte. Men selv om vi ikke kan bygge vor ordning på en forventning om nye bygninger for fællesanstalterne med natceller og fuldt moderne udstyr, forekommer det mig imidlertid at være et spørgsmål, om ikke de forbedringer, som i dem ere gjorte og fremdeles kunne gøres — navnlig med boxer og klasseinddeling — ere så betydelige, at dette hensyn taber meget af sin vægt. Og det fortjener da måske at overvejes, om det ikke kunde være rigtigst, hellere at begrænse den helt gennemførte anvendelse af cellesystemet til straffe på indtil 1 år, og så på den anden side optage den ordning, at også som regel alle længere straffe for en del udstås i celle. I overensstemmelse med hvad almindeligt antages¹⁾ og med hvad også på penitentiærkongressen i Stockholm²⁾ vedtoges, bør imidlertid næppe denne tid bestemmes anderledes end ved

¹⁾ TAUFFER: *Gesammelte Wohlmeinungen etc.* S. 100. DU CANE: *Punishment* s. 168.

²⁾ *Congrès pénitentiaire etc.* S. 328 og 617.

minimum og maximum (f. ex. 3 måneder og 3 år), dog således, at maximum på grund af fangens eget ønske eller af andre særlige grundkunder fraviges¹⁾.

Iøvrigt kan jeg ikke tillægge dette spørgsmål nogen væsentlig betydning. Det vil i ethvert tilfælde blive fornødent at bygge en del celler til gennemførelsen af dette program; skal det *tilfredsstillende* gennemføres, bør vel de forhåndenværende cellers antal ialfald henimod fordobles, og det vil næppe nødvendiggøre mere end 30 celler mere, om man fremdeles fastholder det ublandede cellefængsel i samme udstrækning som hidtil. Men på den anden side vil vistnok grunden dertil blive såmeget mindre, når administrationen åbnes adgang til altid efter sagens omstændigheder at lade straffene for indtil 3 år udstås i celle.

For at frihedsstraffene skulle kunne gives en forbedrende og opdragende indflydelse er det vistnok, som almindelig erkendt, nødvendigt, at de ere af længere varighed. Penitentiaerkongressen i Rom 1885 udtalte også, at korte frihedsstraffe alene kunde være af repressiv art. Når man imidlertid heraf mange steder har draget den følgeslutning, at ordningen af de korte straffe er en temmelig ligegyldig sag, og når man derfor enten overhovedet ikke påbyder afsondring ved straffe, der ikke gå udover et år²⁾,

¹⁾ I Sorenskriver Norums i Storth. forh. 1884, Odelsth. prop. 19 trykte forslag til straffuldbyrdelse foreslås de nu antagne bestemmelser med hensyn til de til strafarbejde i 5 grad dømte mænd udvidet til også at gælde kvinder. Med hensyn til de til længere tids straf dømte foreslås, at mænd skulle udholde de første 12, kvinder de første 3 måneder i celle.

²⁾ Se ovenfor anm. s. 156. Det mangler dog ikke på eksempler på, at netop ved de korte straffe afsondringen er tillagt størst vægt. Således i Frankrig og efter den østerrigske lov 1ste april 1872, der ubetinget foreskriver celle for straffe under 8 måneder. Se også *Zeitschrift f. ges. Strafrecht* VI. S. 616.

eller ialfald tager det så slapt i så henseende, at det regelmæssige dog bliver, at fangerne udstå straffen i fællesskab og uden endog at være beskæftiget med noget arbejde¹⁾, da ser man visselig sagen så forkert an som muligt. Er der ved de kortere straffe liden udsigt til at forbedre fangen, er det såmeget lettere at gøre ham værre end før, og om de lange straffe virker forbedrende på de forholdsvis få, som ere undergivne dem, har dette næsten intet at sige mod den skade, som voldes, om de kortere straffe for de tusinder, som årlig underkastes dem, skulde blive opdragelsesanstalter i laster og sædelig fordærvelse. Hos os er det nu allerede forlængst bleven en fastslået regel, at de korte frihedsstraffe udstås i enrum, og om her at opgive dette princip, er selvfølgelig ikke tale. Men man må ikke heller udsætte sig for, at fængslerne overfyldes, så man bliver nødt til at slappe på det i anvendelsen. Man løber måske ikke ved at opgive den nu almindelige fængselsstraf, vand og brødsstraffen, nogen særdeles tare herfor, men hænde kan det dog, og dette er efter min mening en grund, som taler for, at man ialfald holder en vis adgang åben til fremdeles at anvende en skærpet fængselsstraf, der da til gengæld kan gøres såmeget kortere²⁾.

¹⁾ Dette er således det virkelige forhold i Tyskland, herom se bl. a. *Preussische Jahrbücher* 1866: *Die Freiheitsstrafen und die Besserungstheorie*.

²⁾ Jeg antager ikke, at man altid vil komme til at dømme til fire gange så lange straffe, når vand- og brødsstraffen ophæves, som nu. I mange tilfælde d. v. s. i de fleste, hvor angældende tidligere har været ustraffet og haft et nogenlunde godt navn og rygte, vil det, overhovedet at dømmes til fængsel, være et så betydeligt onde, at der vil være liden nødvendighed for at skærpe det ved en forlængelse af straffetiden. Hertil kommer, at den skala, hvorefter bøder nu forvandles til fængsel, synes unødigt streng, hvorom senere nærmere. Men tages på den anden side hensyn til, at det her er meningen at åbne adgang til at vælge fængsel istedenfor idømte bøder, samt at den påtænkte nye straffeprocesslov antagelig vil bevirke adskillig forlængelse af varetægtsarresterne, er det vel ikke usandsynligt, at man på sine steder vil have knapt om plads.

Endnu mere sandsynligt er det måske, at det i mange distriktsfængsler vil være dårligt bevendt med opsyn og anvendelsen af de midler, der skulde udøve en opdragende eller beskyttende indflydelse på fangen, og at det navnlig ofte vil falde vanskeligt at skaffe stadigt og passende arbejde. Vistnok vil det lettere kunne ske, når staten, som den dog af mange grunde burde, fuldstændig overtog distriktsfængslerne, men med betydelige udgifter vilde det dog utvivlsomt være forbundet, og det er da et spørgsmål, om dette vilde svare regning. Bedre end en længere tids frihedsberøvelse, tilbragt i ørkesløshed, må jeg imidlertid anse en sådan kort, men betydelig skærpet frihedsstraf, som vor nu almindelige, at være, og også dette hensyn drager da efter min mening i samme retning som hensynet til rumforholdene.

Utvivlsomt medfører de længere frihedsstraffe også i sig selv misligheder, som gør, at man ikke bør anvende dem, medmindre noget påtageligt godt på den anden side derved vindes. De forøger ej blot udgifterne for det offentlige, men gør også sit til at forarme den skyldige og bringe hans familie i nød og derigennem også til at forøge forbrydelserne, såvist som nød og håbløshed er en frugtbar kilde til sådanne.

Jeg mener af disse grunde, at loven bør bibeholde *adgang til at substituere vand og brød* (eller en anden skærpet friheds-)straf for den almindelige, hvor enten den dømte selv det begærer eller hensynet til plads og andre lokale forhold gør det ønskeligt, at straffen afskortes så meget som muligt og navnlig hvor angældende er dømt for tyveri eller lign.¹⁾

¹⁾ En resolution om vand og brødstraffens ophævelse vedtoges af det tredje norske arbejdermøde og oversendtes justitsdepartementet, hvorfra den igen er tilstillet nærværende komite. Sammesteds fremholdes også, at lovens konverteringsskala for vand og brød til almindeligt fængsel anses uheldig. Rigtigheden heraf må vistnok så meget mere erkendes, som den er forladt allerede af den militære straffelov, der går frem efter et ganske andet princip. Medens den almindelige straffelov anser den første dag som lige med den 30te, anser den militære straffelov de første 15 dage hver lige med 5 dages simpel arrest, den 25

Man har ikke hos os gjort den erfaring, at vand og brødstraffen er særlig farlig for sundheden. Ialfald er det ikke uantageligt, at andre frihedsstraffe, der til gengæld ere længere, dels direkte dels indirekte vil kunne have en ligeså skadelig indflydelse på sundhedstilstanden. Man har vistnok opgivet denne straf i de fleste fremmede lande, idet nu blot Danmark står tilbage ved vor side. Men i andre lande, navnlig England, har man dog bibeholdt andre legemlige straffe, og overalt anvendes forskellige skærpelser af fængselsstraffe i den militære ret og som disciplinærstraffe ligeoverfor straffanger. Det fortjente vistnok tillige at komme under overvejelse, om der ikke også, hvor der er tale om substitution af en sådan skærpet strafart istedenfor den almindelige fængselsstraf, kan være grund til ialfald at åbne adgang til at vælge en anden art skærpelse end vand og brød.

En *klasseinddeling* er, som bekendt, indført ved kgl. resl. af 20de januar 1886 såvel i fællesanstalterne som på Bodsfængslet. Jeg forudsætter, at denne ordning vedbliver, men antager tillige, at man også hos os bør optage den *foreløbige løsladelse*, en institution, om hvis hensigtsmæssighed der synes at herske almindelig enighed. Hvad angår de til *livsvarig straf* dømte, vil ordningen for disses vedkommende afhænge endel af, hvorvidt dødsstraffen bibeholdes eller ikke, og besvarelsen af spørgsmålet, om der for dem bør træffes særlige bestemmelser, sker derfor rettest i forbindelse med behandlingen af spørgsmålet om dødsstraffen.

—30 derimod lige med 14 dages. Lød man vand- og brødstraffens minimum være 4 og maximum 21 dage og hver af de første sex svare til 3 dages almindeligt fængsel, hver af de næste 3 til 4, de dernæste 3 til 5 o. s. v., vilde 21 dages vand og brød svare til 84 dages almindeligt fængsel. Gav man da 1 mellemdag efter den femte, 2 efter den tiende og 3 efter den 15de dag, vilde man nå netop 90 dage eller de 3 måneder.